

deels uit berekening bevorderd was, kwam de ideologische basis te ontvallen, enerzijds doordat de bezetter, die politieke tegenstanders opsloot, de Joden begon te vervolgen en NSB'ers naar voren schoof, steeds sterker weerstanden wekte, anderzijds doordat de meesten van hen die op een compromisvrede gehoopt hadden, hetzij al eind '40, hetzij in de loop van '41 gingen beseffen dat Duitsland de oorlog zou gaan verliezen. Helaas, de economische inschakeling was toen niet meer ongedaan te maken. Erger nog: zij ging steeds meer knellen omdat in het beleid dat de Duitse bezetter voerde, de pure en onverhulde exploitatie van Nederland en al zijn hulpbronnen op de voorgrond kwam te staan.

Duits offensief

Het Duitse economische beleid met betrekking tot bezet Nederland is enigszins ambivalent geweest – onduidelijk dus. Het beleid dat de Duitsers in Oost-Europa voerden, was simpel: de daar bezette gebieden werden van de aanvang af zonder enige restrictie geëxploiteerd, de volksmassa's werden er veroordeeld tot de rol van feitelijke slaven van het Derde Rijk. Nederland werd, vooral aanvankelijk, anders behandeld: in Hitlers visie moest het Nederlandse volk de gelegenheid krijgen, uiteindelijk min of meer op voet van gelijkgerechtigdheid op te gaan in het Duitse Rijk. Vandaar ook de eerste richtlijnen die Hitler op economisch gebied aangaf: de levensstandaard mocht in Nederland niet beneden die van Duitsland dalen, er mocht geen dwang toegepast worden bij het plaatsen van *Wehrmacht*-orders, er moest met 'normale' middelen getracht worden, een proces van *Verflechtung* van de Nederlandse economie met de Duitse op gang te brengen. Dit program sprak Seyss-Inquart aan; hij beschouwde het als in overeenstemming met de hem verstrekte politieke opdracht: Nederland voor 'samenwerking met Duitsland', d.w.z. uiteindelijk voor een feitelijk opgaan in Duitsland te winnen; Nederland, anders gezegd, moest zo al niet in overeenstemming met de normen van het volkenrecht dan toch 'fatsoenlijk' behandeld worden.

Symptomen van die benadering, van die aanpak, kan men geruime tijd in Seyss-Inquarts beleid ontwaren. In '40-'41 getuigde hij van een diepgaande interesse in de wederopbouw van de streken en stadsgedeelten waar tijdens de meidagen van '40 zware verwoestingen aangericht waren. De voortzetting van de drooglegging van de Noordoostpolder in de voormalige Zuiderzee had zijn volle belangstelling. Toen die drooglegging in de zomer van '41 voltooid was, keurde hij goed dat de directie van de Noordoostpolder